

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ НЕПОВНОЛІТНІХ В ПЕРІОД ПІДГОТОВКИ ДО ЗВІЛЬНЕННЯ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

ORCID: 0000-0002-0024-1491

У статті розглядаються актуальні проблеми ефективності раціонального суспільного контролю (на відміну від стихійного) за процесами соціалізації неповнолітніх осіб в умовах соціальної депривації. У якості прикладу розглядаються вихованці, що відбувають покарання у правоховнавчих закладах. Аналізується можливість оптимального ефективного ресоціалізуючого впливу на соціально-дезадаптованих юнаків в період їх підготовки до звільнення з місць позбавлення волі. Зокрема, мова йде про комплекс заходів соціально-психологічного супроводу вихованців у правоховнавчому закладі напередодні їхнього звільнення. Підкреслюється гостра необхідність успішного побудування, впровадження та послідовної реалізації комплексної програми різнобічної підготовки до реінтеграції засуджених у широкий соціум після відбуття покарання. Зазначено, що програма має бути обґрунтованою, методично точною, з соціально-психологічною спрямованістю та присвячена, по-перше, діагностиці неповнолітніх з урахуванням своєрідності соціальної ситуації розвитку та специфічних особливостей найближчого оточення, по-друге, подальшій ресоціалізації вихованців, по-третє, сприянню створення умов забезпечення стабільного становища звільнених юнаків. Завданнями програми визначено моделювання та впровадження інноваційних методик щодо формування здорового способу життя, розвитку навичок соціальної взаємодії, професійної орієнтації, професіоналізації, працевлаштування, здатності до протидії негативному впливу та тиску з боку антисоціального середовища. Зазначено, що така програма була складена у межах соціальних програм різних партнерів та реалізовувалась протягом кількох років як комплекс заходів психокорекційної роботи, так і окремі її складові. Окрема увага приділяється проблемам адикції у цієї вікової групи, передумовам розвитку адиктивної поведінки, зазначається актуальність і важливість проблеми долання схильності до найбільш поширених серед молоді її проявів, зокрема наркоманії, алкоголізації. Наведені

деякі результати моніторингу ефективності запровадження одного з блоків програми «Скажи наркотикам «ні».

Ключові слова: *соціальна депривація, правовиконавчі заклади, ресоціалізація, реінтеграція, адиктивна поведінка,*

Постановка проблеми. У сучасних турбулентних неоднозначних соціальних реаліях однією з фундаментальних методологічних проблем постає питання оптимізації процесів адекватної ефективної адаптивної соціалізації нової генерації. Насиченість і широта теоретичного обґрунтування та прикладних аспектів відображують усе багатство наукових поглядів, підходів, які експериментально та емпірично зафіксовані в різних галузях психологічної науки. Різноманіття факторів, умов, обставин, ситуацій, природних або формальних соціальних груп, в яких здійснюється життєдіяльність особи, що соціалізується, майже безмежна.

У той же час, існують специфічні умови соціалізації, де з особливою гостротою постає питання співвіднесення ефективності раціонального суспільного контролю інституціалізованих форм соціуму за процесами соціалізації неповнолітніх осіб в умовах соціальної депривації на відміну від стихійного соціалізуючого впливу. Насамперед, маються на увазі групи підлітків в умовах жорсткого педалювання організованого зусилля зумовленого тотальною інституціалізацією та регламентацією усіх соціальних процесів взаємодії і спілкування у правовиконавчих закладах, в яких режимні вимоги значно підсилюють соціальну депривацію, примітивізують систему значимих для юнаків міжособистісних стосунків, збіднюють діапазон соціальних ситуацій розвитку.

Виникає необхідність визначити можливість оптимального ефективного ресоціалізуючого впливу на соціально-дезадаптованих юнаків в період їх підготовки до звільнення з місць позбавлення волі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перебування у правовиконавчому закладі в період відбування покарання має значні деформуючі наслідки функціонування особи в умовах вимушеного обмеження соціальних зв'язків, міжособових контактів референтної групи тощо та пов'язано з проблематикою соціальної депривації (Башкатов, 2002; Кондратьєв, 2005). Останнім часом проблема «закритих груп» («closedgroups») привертає увагу численних дослідників з різних точок зору. Розглядаються різні форми соціальної депривації і зокрема, примусова ізоляція, яка сприяє формуванню «синдрому тюремної соціальної депривації» (Олейник, 2001; Пономарьов, 2009). У роботі, що підготовлена колективом авторів стосовно негативних наслідків перебування неповнолітніх в умовах вимушеної ізоляції у закритому виховному

закладі підкреслена особлива уразливість підліткової психіки для такого впливу. Йдеться про розвиток «синдрому тюремної соціальної депривації», що зумовлено втратою соціальних зв'язків з родиною, зі звичним колом спілкування з однолітками, територіальним обмеженням та сенсорним голодом з одного боку, а з іншого – постійною вимушеною колективною публічністю (Пономарьов та ін., 2009) Пристосувальна реакція до нового соціального середовища, засвоєння нових відповідних соціальній ситуації норм поведінки, формування жорстко визначеної ієрархії інтрагрупової структури тощо виступає як результат раціонального контролю за процесами соціалізації у депривованій спільності (Белавіна, 2010, 2019; Кондратьев, 2005). Широко розглядається ще один аспект проблеми: адиктивна поведінка, її наслідки та соціальна реабілітація у тому числі і засуджених осіб (Максимова, 2002, 2014; Бочаріна, Костюк, 2017).

Ревіталізаційні аспекти соціалізації депривованих підлітків як системно організованого психолого-педагогічного процесу відновлення пригніченого потенціалу особистості – відносно новий погляд на розробленість проблеми (Гошовська, Гошовський, 2018).

Виходячи з розмаїття наслідків переважно соціально-негативної спрямованості актуалізується необхідність успішного побудування, впровадження та послідовної реалізації комплексної програми різнобічної підготовки до ресоціалізації засуджених, а також наступної їх реінтеграції у широкий соціум після відбуття покарання.

Мета статті – розкрити основні напрями соціально-психологічного супроводу неповнолітніх в період підготовки до звільнення з місць позбавлення волі та проаналізувати ефективність методичних прийомів на прикладі реалізації однієї з складових програми соціально-психологічного супроводу «Медичні, соціальні та психологічні наслідки вживання психоактивних речовин».

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Аналізуючи деякі характеристики неповнолітніх засуджених до позбавлення волі В.В. Стаднік відмітив, що більшість з них до засудження (більш ніж 74 %) мали негативний досвід соціалізації або «на вулиці», або у так званих «проблемних родин» з антисоціальною спрямованістю: криміналізовані, з алкогольною або наркотичною адикцією тощо. До того ж, вони у більшості мають низький загальноосвітній рівень, обмежений світогляд, хибні погляди на життя та навіть розумову відсталість. Він у своєму дослідженні також підкреслив, що з усіх неповнолітніх, хто на 2018 рік перебував у місцях позбавлення волі «79 % осіб перебували на обліку у лікаря психіатра, 62,8% зазвичай спілкувалися з особами, що вже притягувалися до кримінальної відповідальності, майже усі палили і вживали алкоголь, 33,3% вживали наркотики» (Стаднік, 2018).

Повернення після звільнення до переднього способу життя може звести нанівець корекційно-виховні зусилля професіоналів-практиків, що забезпечують корекційно-виховний виправний процес в пенітенціарному закладі.

Такі характеристики підкреслюють необхідність озброєння спеціалістів таким методичним оснащенням, соціально-психологічними прийомами, які б дозволили на необхідному рівні виконувати свої обов'язки. Комплексна програма соціально-психологічного супроводу осіб, що невдовзі звільняються, мала би допомогти у вирішенні подібних завдань.

Вона має бути теоретично обґрунтованою, методично точною, з соціально-психологічною спрямованістю та включати наступні складові: по-перше, діагностика неповнолітніх з урахуванням своєрідності соціальної ситуації розвитку та специфічних особливостей найближчого оточення, по-друге, подальша ресоціалізація вихованців і підготовка до життя поза регламентованим режимом, по-третє, сприяння створенню умов забезпечення стабільного становища звільнених юнаків та їх реінтеграції в соціальний простір буття без тотальних обмежень.

У межах програм ВМГО «Європейська інтеграція» за підтримки Міжнародного благодійного фонду «Міжнародна ліга прав дітей та молоді» та інших партнерів така програма була розроблена автором і реалізовувалась протягом тривалого часу у ВК Кременчуга, Мелітополя, Павлограда, Харківка як комплекс заходів соціально-психологічного супроводу вихованців з підготовки до звільнення від покарання. Основними напрямками, крім вже вказаних визначені: моделювання та впровадження інноваційних методик щодо формування здорового способу життя, розвитку навичок соціальної взаємодії, актуалізації професійної орієнтації, професіоналізації, працевлаштування, здатності до протидії негативному впливу та тиску з боку антисоціального середовища; метою – життєві навички як низка психологічних і соціальних компетентностей, які допомагають людині ладнати зі своїм внутрішнім світом і будувати продуктивні стосунки із зовнішнім оточенням. Особливе місце серед них належить навичкам протидії соціальному тиску, що допомагають молоді навчитися діяти незалежно у сучасному світі.

Кожен етап виконання визначених завдань піддавався моніторинговому аналізу ефективності отриманих результатів.

У цій частині дослідження наведемо приклад моніторингового випробовування у виховних колоніях стосовно ефективності методичних прийомів реалізації одного з блоків комплексної програми «Моделювання та впровадження програм щодо формування здорового способу життя», присвяченого формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я як до ресурсу реінтеграції в нові соціально-психологічні умови після звільнення,

формування здатності до оцінювання небезпеки, прогнозування наслідків легковажної поведінки, ситуацій і ризикованих поглядів враховуючи специфіку найближчого оточення.

Адиктивна поведінка молоді останніми роками, навіть десятиріччями, залишається актуальною і дуже серйозною проблемою не лише в Україні, а й має світову тенденцію зростання. Це, насамперед, стосується таких форм адикції як зловживання наркотиками та іншими психоактивними речовинами. Актуальність набуває особливої гостроти коли стосується певної категорії соціально дезадаптованої або криміналізованої молоді, представники якої відбувають покарання у місцях позбавлення волі та мають попередній досвід використання або зловживання наркотиками.

Тому один з розділів за назвою «Скажи наркотикам «Ні!» був присвячений питанням превенції та долання адиктивної поведінки осіб, що готуються до звільнення з місць відбуття покарань. Його завданнями було інформування підлітків та юнаків про медичні, соціальні та психологічні наслідки вживання наркотиків та інших психоактивних речовин; озброєння знаннями щодо зловживання ПАР, міфів і фактів про наркотики, запобігання вживанню наркотичних та психотропних речовин за допомогою практичної частини, навчання вихованців шляхом тренінгових занять позитивному спілкуванню з оточуючими людьми.

У тренінгу брали участь у різний час вихованці Харківської, Кременчуцької, Мелітопольської, Павлоградської виховних колоній (загалом 5 груп, 79 учасників, а 32 з них повідомили, що мають досвід вживання ПАР). Учасникам перед початком тренінгу (перший зріз), а потім за підсумками його проведення (другий зріз) було запропоновано анкету, за допомогою якої встановлювалась ефективність методичних прийомів використаних саме у цьому блоку комплексної програми. Результати були узагальнені без урахування демографічних характеристик, що пов'язано з належністю учасників до однієї вікової групи: серед учасників були 23 особи жіночої статі з Мелітопольської виховної колонії. Особи жіночої статі, які належать до старшої вікової групи, у цей аналіз не були включені, хоча також брали участь в усіх заходах.

Анкета складалася з 17 тверджень стосовно яких слід було висловитись наступним чином: «повністю згоден», «згоден, але з деякими застереженнями», «зовсім не згоден», «не маю точної уяви».

1. Наркоманія – це злочин.
2. Легкі наркотики не шкідливі.
3. Наркотики підвищують творчий потенціал.
4. Наркоманія це хвороба.

5. В багатьох молодих людей виникають проблеми через вживання наркотиків.

6. Зупинити вживання наркотиків можна в будь який час.

7. Наркоманія лікується.

8. Багато підлітків починають вживання наркотиків за компанію.

9. Люди, що вживають наркотики, дуже часто не розуміють, що залежать від них.

10. Наркоман може померти від СНІДу.

11. Залежність від наркотиків формується тільки після їх багатократного вживання.

12. Чи можливо по зовнішньому вигляду людини визначити вживає він наркотики або ні?

13. Наркоман може померти від передозування.

14. Продаж наркотиків не переслідується законом.

15. Наркоманія не виліковується.

16. Наркомани – це не люди.

17. Щоб вирішити проблему вживання наркотиків, потрібно дозволити легкі наркотики.

Розподіл відповідей дозволив отримати загальну картину ступеня поінформованості стосовно зловживання наркотиками, міфологічних уявлень про наркотики, що поширені серед соціально дезадаптованої молоді.

Результати першого опитування (перший зріз) дозволили зробити висновок про тотальну неосвіченість стосовно предмету обговорення, про міфологізацію уявлень щодо вживання ПАР та його наслідків, викривлення правових знань стосовно продажу та розповсюдження наркотиків, ілюзорно лояльні, легковажні і навіть романтизовані настанови про підвищення соціального статусу серед інших за рахунок вживання психоактивних речовин.

Результати опитування після проведення тренінгу і отримання зворотнього зв'язку (другий зріз) показали як саме угруповуються твердження за змістом. Виявилися дві чітко виражені групи:

А) 3 вираженим негативним оціночним судженням «зовсім не згоден» (14, 16, 17). Див. діаграму на рис.1.

Наступні твердження отримали високі показники «не згоден» у порівнянні з першим зрізом (узагальнені результати у %)

14. «Продаж наркотиків не переслідується законом» (1 зр. – 21,50%; 2 зр. – 91,67%); На початку тренінгу 21,50 % помилково вважали, що можуть безкарно розповсюджувати наркотики, після тренінгу, цей показник значно змінився

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$

16. «Наркомани – це не люди» (1 зр. – 37,21%; 2 зр. – 83, 33%). Цей антигуманний вислів спочатку не підтримали лише 37,21% учасників тренінгу, після тренінгу виявився значний ріст тих, хто вже вважає по-іншому.

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$

17. «Щоб вирішити проблему вживання наркотиків, потрібно дозволити легкі наркотики» (1 зр. – 42,40%; 2 зр. – 84,10%). Питання легалізації легких наркотиків не підтримували 42,40%, наприкінці незгодних виявилось 84%.

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$.

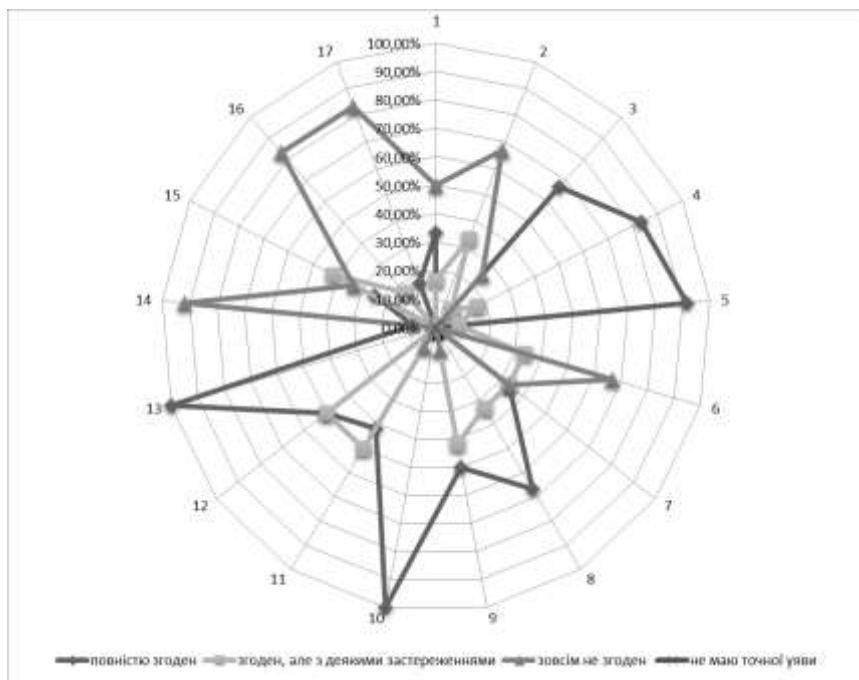

Рис.1. Розподіл відповідей стосовно ставлення до наркотиків та їх вживання

Друга група відповідей Б) має дещо іншу конотацію (3, 4, 5, 10, 13) .

3. «Наркотики підвищують творчий потенціал» (1 зр. – 81,34%; 2 зр. – 66,67%) Це ілюзорне уявлення демонструє певну толерантність, лояльність до вживання ПАР, тому зниження прихильників такого уявлення – значне досягнення.

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$.

4. «Наркоманія це хвороба» (1 зр. – 43,34% ; 2 зр. – 83,35 %)

Кількість згодних після отримання необхідної об'єктивної інформації зросла, подолавши легковажне ставлення до залежності, в яку не може повірити.

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$.

5. «В багатьох молодих людей виникають проблеми через вживання наркотиків» (1 зр. – 72,17% ; 2 зр. – 91,67 %).

Достатньо високий показник згоди з твердженням відображує розповсюджену точку зору у суспільстві, але в процесі інтерактивних занять виявилось, що досліджувані підкорилися стереотипу, але суб'єктивно скоріш давали згоду з деякими застереженнями.

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$.

10. «Наркоман може померти від СНІДу» (1 зр. – 78,14% ; 2 зр. – 100,00%).

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$.

13. «Наркоман може померти від передозування» (1 зр. – 68,29 %; 2 зр. – 97, 52%).

Значущість Z – критерія (значущість різниці відсотків) на рівні $p \leq 0,05$.

Останні два твердження виявилися досить песимістичними в оцінках досліджуваних, можливо, ситуація перебування у колонії підвищує есхатологічні настрої.

Інші відповіді значущих різниці не виявили .

Але, загалом можна визнати достатньо ефективним використання у виховних колоніях методичних прийомів реалізації одного з блоків комплексної програми «Моделювання та впровадження програм щодо формування здорового способу життя», інтерактивного способу інформування, навчання адекватним способам взаємодії, формування здатності до оцінювання небезпеки, прогнозування наслідків легковажної поведінки, ситуацій і ризикованих поглядів враховуючи специфіку найближчого оточення.

Висновки. Проаналізовано актуальні проблеми ефективності раціонального суспільного контролю за процесами соціалізації неповнолітніх осіб в умовах соціальної депривації. Встановлено, що однією з форм депривації є примусова ізоляція у правоховнавічому закладі, обмеження якої тягне за собою тяжкі наслідки соціально-психологічного розвитку особи. Тотальна регламентація усіх соціальних процесів взаємодії і спілкування у правоховнавіч закладах значно підсилює соціальну депривацію, примітивізує значимі для юнаків міжособистісні стосунки, збіднює діапазон соціальних ситуацій розвитку.

Визначені основні напрями та завдання програми соціального супроводу осіб, що готуються до звільнення з місць позбавлення волі. Підкреслено, що постає необхідність побудування та послідовної реалізації комплексної програми різнобічної підготовки до реінтеграції засуджених у широкий соціум після відбуття покарання.

Наведено приклад успішного застосування моделювання та впровадження інноваційних методик щодо формування здорового способу життя, розвитку навичок соціальної взаємодії, здатності до протидії негативному впливу та тиску з боку антисоціального середовища.

Аналіз результатів моніторингу ефективності впровадження одного з розділів програми щодо формування здорового способу життя довів доцільність обраних методичних прийомів інтерактивного способу інформування, навчання адекватним способам взаємодії, формуванню відповідального ставлення до свого здоров'я як до ресурсу реінтеграції в нові соціально-психологічні умови після звільнення.

Література

1. Башкатов И.П. Психология асоциально-криминальных групп подростков и молодежи. М.: Изд-во Московского психолого-социального института; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЕК», 2002. 416 с.
2. Белавіна Т.І. Чинники та форми стану самотності в тотально регламентованих спільнотах. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Вип. 82. Чернігів: ЧДПУ, 2010. 320 с.; С. 34-38
3. Бочаріна Н.О., Костюк О.Г. Особливості прояву адиктивної поведінки у юнацькому віці. *«Молодий вчений»* № 5 (45) травень, 2017 р. С.196-199.
4. Гошовська Д. Соціально-психологічна ревіталізація депривованих і неповносправних дітей в освітніх закладах інтернатного типу. Ревіталізація дітей з особливими потребами : монографія / за заг. ред. проф. Я.О.Гошовського . Луцьк : ПП Іванюк В.П., 2013. С.77 – 104.
5. Гошовська Д., Гошовський Я. Психологічні особливості соціальної ідентичності депривованих підлітків: ревіталізаційний ракурс. *Психологічні перспективи*. Вип. 31, 2018, 10–21 С. 80-81
6. Гошовська Д. Синергетичні аспекти ревіталізації депривованої особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля*. Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2014. № 3 (35). С. 140–145.
7. Кондратьев М.Ю. Социальная психология закрытых образовательных учреждений. Уч. Пос.для вузов. СПб., 2005. 304 с.

8. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки: Навч. посіб. – К.: ВПУ «Київський університет», 2002. – 308 с.

9. Максимова Н. Ю. Соціальна реабілітація осіб з адиктивною поведінкою. *Актуальні проблеми психології: зб. Наук праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України* [ред кол. Н.В.Чепелева (заст.гол.ред.), В.О.Моляко та ін.] Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2014.Т. VII. Екологічна психологія. Вип.35. С.152-160.

10. Олейник А.Н. Тюремная субкультура: от повседневной жизни до государственной власти. М.: ИНФА-М, 2001. XIV. 418 с.

11. С.Б.Пономарев. Синдром тюремной социальной депривации в молодом возрасте. Отв редактор.С.Б.Пономарев [и др., с]. Екатеринбург : УРОРАН. 2008.148 с.

12. Стадник В.В. Виконання покарання у виді позбавлення волі щодо неповнолітніх. Автореферат дис. канд. юрид. наук 12.00.08, 2018, 23 стор.

References

1. Bashkatov Y.P. *Psykholohyia asotsyalno-krymynalnykh hrupp podrostkov y molodezhy*. М.: Yzd-vo Moskovskoho psykholoho-sotsyalnoho ynstytuta; Voronezh: Yzd-voNPO «MODEK», 2002. 416 s.

2. Bielavina T.I. Chynnyky ta formy stanu samotnosti v totalno rehlyamentovanykh spilnotakh. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu* Vyp.82. Chernihivskiy natsionalnyy pedahohichnyi universytet imeni T.H. Shevchenko. Chernihiv: ChDPU, 2010. 320s.;S.34-38

3. Bocharina N.O., Kostiuk O.H. Osoblyvosti proiavu adyktivnoi povedinky u yunatskomu vitsi «*Molodyi vchenyi*». № 5 (45) traven, 2017 r. S196-199

4. Hoshovska D., Hoshovskyi Ya. Psykholohichni osoblyvosti sotsialnoi identychnosti depriyovanykh pidlitkiv: revitalizatsiinyi rakurs Psykholohichni perspektyvy, Vyp. 31, 2018, 10–21 С. 80-81

5. Hoshovska D. Synerhetychni aspekty revitalizatsii depriyovanoi osobystosti. Teoretychni i prykladni problemy psykholohii : *zb. nauk. prats Skhidnoukr. nats. un-tu im. Volodymyra Dalia*. Luhansk : Vyd-vo «Noulidzh», 2014. № 3 (35). S. 140–145.

6. Hoshovska D. Sotsialno-psykholohichna revitalizatsiia depriyovanykh i nepovnospravnykh ditei v osvitykh zakladakh internatnoho typu. Revitalizatsiia ditei z osoblyvymy potrebamy : monohrafiia / za zah. red. prof. Ya.O.Hoshovskoho. Lutsk : PP Ivaniuk V.P., 2013. S.77 – 104.

7. Kondratev M.Iu. Sotsyalnaia psykholohyia zakritikh obrazovatelnykh uchrezhdeniy. Uch. Pos.dlia vuzov SPb., 2005. 304 s.

8. Maksymova N.Iu. Psykholohiia adyktivnoi povedinky: Navch. posib. – K.: VPU «Kyivskyi universytet», 2002. – 308 s.

9. Maksymova N. Yu. Sotsialna reabilitatsiia osib z adyktivnoiu povedinkoiu. Aktualni problemy psykholohii: *zb. Nauk prats Instytutu psykholohii imeni H.S. Kostiuka NAPN Ukrainy* [red kol. N.V.Chepeleva (zast.hol.red.), V.O.Moliako ta in.] Zhytomir: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2014.T. VII. Ekolohichna psykholohiia. Vyp.35. S.152-160.

10. Oleinyk A.N. Tiuremnaia subkultura ot povsednevnoi zhyzny do hosudarstvennoi vlasty. M.: YNFA-M, 2001. XIV. 418 c.

11. S.B. Ponomarev. Syndrom tiuremnoi sotsyalnoi depryvatsyy v molodom vozraste. Otv redactor. S.B.Ponomarev [y dr., s]. Ekaterynburh : URoRAN. 2008.148 s.

12. Stadnyk V.V. Vykonannia pokarannia u vydi pozbavleniia voli shchodo nepovnolitnykh. Avtoreferat dys. kand. yuryd. nauk 12.00.08, 2018, 23 s.

Bielavina T.I.

PROBLEMS OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL ACCOMPANYING OF MINORS IN THE PERIOD OF PREPARATION FOR RELEASE FROM PRISON

The article considers topical problems of the effectiveness of rational social control (as opposed to spontaneous) over the processes of socialization of minors in conditions of social deprivation. Pupils of law enforcement agencies are considered as an example. The possibility of optimal effective resocializing influence on socially maladapted young people in the period of their preparation for release from prisons is analyzed. In particular, we are talking about a set of measures of social and psychological support of pupils in a law enforcement institution on the eve of their release. The urgent need for successful construction, implementation and consistent implementation of a comprehensive program of comprehensive preparation for the reintegration of convicts into the wider society after serving the sentence is emphasized. It is noted that the program should be reasonable, methodologically accurate, with a socio-psychological focus and is devoted, firstly, to the diagnosis of minors taking into account the peculiarities of the social situation of development and specific features of the immediate environment, secondly, further resocialization of pupils, thirdly creating conditions to ensure the stable situation of released young people. The objectives of the program are modeling and implementation of innovative methods for the formation of a healthy lifestyle, development of skills of social interaction, vocational guidance, professionalization, employment, ability to counteract the negative impact and pressure of the antisocial environment. It is noted that such a program was drawn up within the social programs of various partners and

was implemented for several years as a set of measures of psycho-correctional work. Particular attention is paid to the problems of addiction in this age group, the prerequisites for the development of addictive behavior, the urgency and importance of overcoming the tendency to the most common manifestations among young people, namely drug addiction, alcoholism. The partial results of monitoring the effectiveness of the implementation of one block of the program "Say no to drugs" are given.

Key words: *social deprivation, law enforcement agencies, resocialization, reintegration, addictive behavior, socio-psychological support.*

Бєлавїна Тетяна Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри психології та педагогіки Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2020 р.